J. W. DE JONGH EN
A. G. VAN POELJE
HERZIEN DOOR
J. OTTE

80 JAARTALLEN

BEHORENDE BIJ

KLEINE VADERLANDSE GESCHIEDENIS B

EENENTWINTIGSTE DRUK

J. B. WOLTERS - GRONINGEN 1950.

Boekdrukkerij J.B. Wolters' U.M.

DE TIJDVAKKEN ONZER VADERLANDSE GESCHIEDENIS.

Men kan de geschiedenis van ons vaderland in de volgende zeven tijdvakken verdelen:

I. De Voorhistorische tijd, tot ± 50 j. v. C.
II. De Germaans-Romeinse tijd, van ± 50 j. v. C.—400 j. n. C.
III. De Frankische tijd, van 400—900.
IV. De Graventijd, van 900—1581.
V. De tijd der Republiek, van 1581—1795.
VI. De Franse tijd, van 1795—1813.
VII. De tijd der Koningen, van 1813—heden.

VRAGEN: Hoe lang duurde de Germaans-Romeinse tijd?
Hoeveel jaar duurde het Frankische tijdvak?
Hoeveel jaren rekent men voor de Graventijd?
Hoe lang duurde het tijdvak der Republiek?
Hoeveel jaar duurde de Franse tijd?
Hoe lang duurt reeds de tijd der Koningen?

I. De Voorhistorische tijd.

Duizenden jaren v. C.	Langs drie verschillende wegen trekken enige volken, waaronder de Hunnebedbouwers, ons land binnen.
± 40 eeuwen v. C.	Het Strijdhamervolk overwint de hier wonende stammen.

II. De Germaans-Romeinse tijd.

Ongeveer 10 j. v. C.	De Romeinen onderwerpen de Germaanse stammen hier te lande.
	De Bataven en Kanninefaten vestigen zich in ons land.
69–70 n. C.	De Bataven en Kanninefaten onder Julius Civilis en Brinno tegen de Romeinen in opstand. Cerialis bedwingt hen.
402.	De Romeinse legers van de Rijn teruggeroepen. Ons land bewoond door drie Germaanse volksstammen: Friezen, Franken en Saksen.

III. De Frankische tijd.

600–800.	Evangeliepredikers in ons land. Willibrord, eerste bisschop der Friezen, heeft zijn zetel te Utrecht. Bonifatius, de Apostel der Duitsers, Ludger en Eligius.
768–814.	Karel de Grote regeert over 't Frankische rijk. De Friezen en Saksen onderworpen en gedwongen het Christendom aan te nemen.
810–1010.	Invallen der Noormannen. Twee eeuwen lang teisteren zij het Frankische rijk.

IV. De Graventijd.

11de eeuw.	Glorietijd van de Utrechtse bisschoppen.
1096–1291.	Kruistochten naar het Heilige Land.
13de eeuw.	De graven van Holland Willem II en Floris V geven aan de poorters van verschillende steden stadsrechten, vrijdom van tol of een jaarmarkt.
14de eeuw.	Vele steden in de Nederlanden bezitten reeds schone kerken, kloosters en een prachtig stadhuis; o. a. Utrecht, Dordrecht en Middelburg.
1428.	Jacoba van Beieren, gravin van Holland, Zeeland en Henegouwen, moet al haar landen aan haar neef, Philips van Bourgondië, afstaan.
15de eeuw.	Grote bloei der Nederlandse gewesten. Prachtige bouwwerken in de Nederlanden. De boekdrukkunst uitgevonden.
1477.	Karel de Stoute sneuvelt bij Nancy. Zijn dochter Maria volgt hem op en huwt met Maximiliaan van Oostenrijk.
1492.	Columbus ontdekt Amerika.
1515–1555.	Karel V, heer der Nederlanden, koning van Spanje en keizer van Duitsland.
16de eeuw.	Kerkhervorming. Maarten Luther en Calvijn.
1543.	Alle Nederlandse gewesten onder Karel V verenigd.
1555.	Karel V doet afstand van de regering. Zijn zoon Philips II volgt hem op.
1566.	Smeekschrift der edelen. Hagepreken. Beeldenstorm.
1568.	Begin van de 80-jarige oorlog. Slagen bij Heiligerlee en Jemmingen.

1572. De Watergeuzen veroveren Den Briel. Meer dan veertig steden in opstand. Mechelen, Zutphen en Naarden door de Spanjaarden geplunderd.

1573. Don Frederik neemt Haarlem in. Van Alkmaar begint de Victorie. Slag op de Zuiderzee. Vertrek van Alva

1574. Slag op de Mookerhei. Beleg en ontzet van Leiden.

1579. Unie van Utrecht.

1581. Philips afgezworen.

V. De tijd der Republiek.

1584. Prins Willem van Oranje te Delft doodgeschoten.

1588. Ondergang der Onoverwinnelijke vloot.

1590–1594. Prins Maurits verovert vele steden.

1595. Eerste reis der Hollanders naar Java. Cornelis de Houtman.

1596–'97. Heemskerck en Barentsz overwinteren op Nova-Zembla.

17de eeuw. Gouden Eeuw. Grote bloei van handel, nijverheid en de kunst. Rembrandt en Vondel.

1602. Oprichting der Verenigde Oostindische Compagnie.

1609–1621. Twaalfjarig Bestand. Godsdiensttwisten. Dood van Johan van Oldenbarnevelt. Hugo de Groot op Loevesteijn gevangen gezet.

1625–1647. Frederik Hendrik stadhouder. 's-Hertogenbosch en Maastricht op de Spanjaarden veroverd.

1628. Piet Hein verovert de Spaanse Zilvervloot.

1639. Maarten Harpertsz. Tromp vernietigt een grote Spaanse vloot in de haven van Duins.

1648. Vrede van Munster. Spanje erkent de Nederlanden als vrije en onafhankelijke landen.

1652–1654. Eerste Engelse oorlog. Johan de Witt raadpensionaris. Vrede van Westminster.

1665–1667. Tweede Engelse oorlog. Nieuw-Nederland verloren. Suriname veroverd. Vrede van Breda.

1672–1674. Oorlog met Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen. Willem III tot stadhouder uitgeroepen. Johan en Cornelis de Witt vermoord. Vrede met Engeland, Munster en Keulen.

1678. Vrede met Frankrijk te Nijmegen.

1688–1697. Negenjarige oorlog. Stadhouder Willem III en zijn vrouw Maria, koning en koningin van Engeland.

1702–1713. Spaanse successie-oorlog. Vrede van Utrecht.

1740–1748. Oostenrijkse successie-oorlog. Bergen-op-Zoom door de Fransen veroverd. Vrede van Aken.

1747–1751. Prins Willem IV erfstadhouder over alle Nederlandse gewesten.

1751–1795. Stadhouder Willem V. Patriotten en Prinsgezinden.

1780–1784. Vierde Engelse oorlog. De Engelse kapers veroveren honderden onzer koopvaardijschepen.

1789. Begin der grote Franse omwenteling.

VI. De Franse tijd.

1795. Over de bevroren rivieren rukken de Franse legers ons land binnen. Prins Willem V vlucht naar Engeland. De Bataafse Republiek. Verbond met Frankrijk.

1805–1806. Rutger Jan Schimmelpenninck raadpensionaris.

1806–1810. Lodewijk Napoleon koning van Holland. Inval der Engelsen in Zeeland. Daendels op Java. De Grote Postweg aangelegd.

1810–1813. Ons land ingelijfd bij Frankrijk. Grote armoede. Continentaal Stelsel. Smokkelhandel. Conscriptie. Java verloren.

1813. Keizer Napoleon I bij Leipzig verslagen. Herstel onzer onafhankelijkheid. Van Hogendorp. Van Limburg Stirum. Van der Duyn van Maasdam. De Prins van Oranje landt te Scheveningen.

VII. De tijd der Koningen.

1814. Ons land met België verenigd tot het koninkrijk der Nederlanden, onder koning Willem I.

1815. Napoleon verlaat het eiland Elba. Slagen bij Ligny, Quatrebras en Waterloo. Napoleon naar St.-Helena.

1830. Belgische opstand.

1831. Tiendaagse veldtocht. Slagen bij Hasselt en Leuven. Tussenkomst der Fransen.

1839. Vrede met België. Eerste spoorweg in ons land tussen Amsterdam en Haarlem.

1840–1849. Koning Willem II aan de regering.

1848. Herziening der Grondwet. Jan Rudolf Thorbecke.

1849–1890. Regering van koning Willem III. De droogmaking der Haarlemmermeer voltooid. Grote uitbreiding van ons spoorwegnet. Het Noordzeekanaal en de Nieuwe Waterweg gegraven.

1890–1898. Regentschap van koningin Emma.

1898–1948. Regering van koningin Wilhelmina. Arbeidersbeweging. Tal van sociale wetten komen tot stand; o. a. de 8-urige arbeidsdag, leerplichtwet en ouderdomspensioen.

1914–1919. Wereldoorlog. Ons leger gemobiliseerd. Nederland neutraal. Kolennood. Schaarste aan levensmiddelen. Rantsoenering. Duurte der levensbehoeften. Vrede van Versailles.

1917. Herziening der Grondwet. Het algemeen mannenkiesrecht ingevoerd.

1922. Het Hof van Internationale Justitie in het Vredespaleis gevestigd. Het algemeen vrouwenkiesrecht ingevoerd.

1924. Eerste vliegtocht Holland-Indonesië.

1930. De Wieringermeer, onze eerste Zuiderzeepolder, drooggemaakt.

1932. De afsluitdijk voltooid. Noord-Holland met de Friese kust verbonden.

1937. Prinses Juliana huwt met prins Bernhard van Lippe-Biesterfeld.

1939–1945. Tweede Wereldoorlog. Schaarste der levensmiddelen. Rantsoenering. De Noordoostpolder drooggelegd.

10–14 Mei 1940. Het Duitse leger overrompelt ons land. De Koninklijke familie en de Regering wijken uit naar Engeland. Rotterdam door luchtbombardement gedeeltelijk verwoest. Ons leger geeft zich over.

1941. Jodenvervolging. Duizenden arbeiders naar Duitsland gevoerd. Vordering van radio's, fietsen, kleren,

dekens enz. Ondergronds verzet. Gijzelaars- en concentratiekampen. Oorlog met Japan.

1942. Slag in de Java-zee. Schout-bij-nacht Doorman. De Japanners bezetten Indonesië en sluiten de Nederlanders in concentratiekampen op.

1944. De Geallieërden bevrijden het zuiden van ons land. Walcheren onder water. Hongersnood en brandstoffenschaarste in de steden. Engelse luchtlandingstroepen pogen vergeefs ons te hulp te komen.

1945. De Wieringermeerpolder onder water. Duitsland geeft de strijd op. Ministerie Schermerhorn-Drees tot herstel en vernieuwing. Japan tot de vrede gedwongen. Oprichting van de Organisatie van de Verenigde Volken. (U.N.O.)

1946. Voortduren van rantsoenering en distributie voor brandstoffen, voornaamste levensmiddelen, textiel, schoenen, gas en elektriciteit. Woningnood.

1948. Koningin Wilhelmina doet afstand van de troon ten behoeve van haar dochter Juliana. Europees Herstelplan (Marshallhulp).

1949. Benelux, Atlantisch Pact. De republiek „Indonesia" door Nederland erkend.

1953. Grote watersnood in het zuidwesten van ons land. Honderden doden en tienduizenden daklozen.

1954. Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen verenigd tot één koninkrijk, steunend op vrijheid, gelijkwaardigheid en verbondenheid.

1958. Nederlandse bedrijven in Indonesië onteigend. Duizenden Nederlanders wijken uit naar ons land.

UIT DE GESCHIEDENIS VAN INDONESIË VOOR DE KOMST DER NEDERLANDERS.

± 10 eeuwen v. Chr.	De Bataks op Sumatra, de Dajaks op Borneo, de Toradja's op Celebes, Javanen en Soendanezen op Java.
Enige eeuwen v. Chr.	Zeevarende volken als Atjehers, Boeginezen en Makassaren vestigen zich als kooplui in Indonesië. Hindoevolken uit Voor-Indië brengen er hun beschaving.
5de eeuw–15de eeuw na Chr.	Levendige handel tussen de Archipel en China. Grote opbloei. De Javanen bouwen hun tempels; o. a. de Boroboedoer met zijn Boedda-beelden.
11de eeuw na Chr.	De Mohammedanen brengen een nieuwe godsdienst: de Islam.
± 1500.	De Portugezen stichten handelskantoren in Indonesië.

ENKELE JAARTALLEN
UIT ONZE KOLONIALE GESCHIEDENIS.

1595–1597. Eerste tocht der Nederlanders naar Indonesië. Cornelis de Houtman.

1596–1597. Tocht „om de Noord" door Heemskerck en Barentsz. Overwintering op Nova-Zembla.

1598–1601. Olivier van Noort zeilt de aardbol om.

1602. Oprichting der Verenigde Oostindische Compagnie.

1619. Jan Pietersz. Coen sticht Batavia.

1621. Oprichting der Westindische Compagnie.

1626. Stichting van Nieuw-Amsterdam, later de wereldstad New-York.

1642–1643. Abel Tasman ontdekt Van Diemensland en Nieuw-Zeeland.

1652. De Nederlanders aan de Kaap. Jan van Riebeek.

1667. Suriname op de Engelsen veroverd.

± 1700. De koffie-cultuur op Java.

1721–1722. Ontdekkingsreis van Jacob Roggeveen.

1798. Opheffing der V. O. C. De Bataafse Republiek erft haar bezittingen, maar ook al haar schulden.

1806. De Kaapkolonie voorgoed verloren.

1808–1811. Daendels op Java. De Grote Postweg aangelegd. Uitbreiding der koffie-cultuur.

1811. Java aan de Engelsen overgegeven.

1811–1816. De Engelsman Raffles bestuurt Java.

1825–1830. Opstand van Dièpo Negoro op Java. De Kock en Van Geen bedwingen de opstand.

1830. Invoering van het Cultuurstelsel door graaf Van den Bosch.

1860. De slavernij in Indonesië afgeschaft.

1873. Begin van de Atjeh-oorlog. Generaal Köhler sneuvelt.

1894. Expeditie naar Lombok onder generaal Vetter.

1896. Verraad van Toekoe-Oemar in Atjeh.

1903. De pretendent-sultan van Atjeh geeft zich met enige voorname hoofden aan de Nederlanders over.

1918. De eerste „Volksraad” in Indonesië geopend.

1924. Eerste vliegtocht der Nederlanders naar Indonesië. (Van der Hoop).

1931. Geregeld luchtvaartverkeer met Indonesië.

1942. De Japanners veroveren Indonesië.

1945. Japan verliest de oorlog. Indonesiërs op Java en Sumatra wensen onafhankelijkheid. Ze stichten de republiek „Indonesia”.

1945–1949. Strubbelingen met de Indonesische Republiek.

1949. Unie tussen Indonesië en Nederland.

1954. Het Koninkrijk der Nederlanden verenigt Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen op voet van vrijheid, gelijkwaardigheid en verbondenheid.

OVERZICHTEN.

A. De gravenhuizen, die over Holland geregeerd hebben:

I.	Het Hollandse huis.	922—1299.
II.	Het Henegouwse huis.	1299—1354.
III.	Het Beierse huis.	1354—1433.
IV.	Het Bourgondische huis.	1433—1482.
V.	Het Oostenrijkse huis.	1482—1581.

De regering van dit laatste stamhuis eindigde, doordat in 1581 de Staten-Generaal Philips II als landsheer afzwoeren.

B. Willem van Oranje.

Willem van Nassau (de Rijke). ⊂ Juliana van Stolberg.

Willem. 1533—'84. Jan de Oude. Lodewijk. Adolf. Hendrik.
is gehuwd geweest met:

1. Anna van Buren (zoon Philips Willem).
2. Anna van Saksen (zoon **Maurits.** 1567—1625).
3. Charlotte de Bourbon (zes dochters).
4. **Louise de Coligny** (zoon **Frederik Hendrik**).

Frederik Hendrik. 1584—1647 ⊂ Amalia van Solms.

Willem II. 1626—1650 ⊂ Maria Stuart, dochter van Karel I.

Willem III. 1650—1702 ⊂ Maria Stuart, dochter van Jacobus II.

Met Willem III stierven de nakomelingen van Willem de Zwijger in de mannelijke lijn uit.

Behalve een zoon liet Frederik Hendrik twee dochters na. Louise Henriëtte huwde met keurvorst Frederik Willem van Brandenburg, een der voorvaderen van de gewezen Duitse Keizer.

Albertine Agnes huwde met Willem Frederik, stadhouder van Friesland en Groningen.

C. De afstamming van koningin Juliana.

Willem van Nassau ⊂ Juliana van Stolberg.

Willem van Oranje † 1584. Jan de Oude † 1606.

Frederik Hendrik † 1647. Ernst Casimir † 1632.

Albertine Agnes. ⊂ Willem Frederik. † 1664.

Hendrik Casimir II † 1696.

Jan Willem Friso † 1711.

Willem IV † 1751.

Willem V † 1806.

Koning Willem I † 1843.

Koning Willem II † 1849.

Koning Willem III † 1890.

Koningin Wilhelmina.

Koningin Juliana.

D. Enige der meest bekende raadpensionarissen.

Paulus Buys.	1572—1585.
Johan van Oldenbarnevelt.	1586—1619.
Jacob Cats.	1636—1651.
Johan de Witt.	1653—1672.
Gaspar Fagel.	1672—1688.
Antonie Heinsius.	1689—1720.
Simon van Slingelandt.	1727—1736.

E. Enige der meest bekende gouverneurs-generaal.

Pieter Both.	1610—'14.
Jan Pietersz. Coen. 1619—'23 en	1627—'29.
Antonie van Diemen.	1636—'45.
Johan Maetsuycker.	1653—'78.
Rijcklof van Goens.	1678—'81.
Cornelis Speelman.	1681—'84.
Willem van Outhoorn.	1691—1704.
Van Imhoff.	1743—'50.
Daendels.	1808—'11.
Van den Bosch.	1830—'33.
Van Heutsz.	1904—'09.
Idenburg.	1909—'16.
Van Limburg Stirum.	1916—'21.
Fock.	1921—'26.
De Graeff.	1926—'31.
De Jonge.	1931—'36.
Tjarda van Starkenborgh Stachouwer.	1936—'45.
Van Mook.	1945—'49.

De Romeinse keizer Augustus als veldheer.
(De eerste vorst, die over ons land geregeerd heeft).

De Karolingische kapel te Nijmegen.
Deze kapel is gebouwd door Karel de Grote
in het laatst der 8ste eeuw.

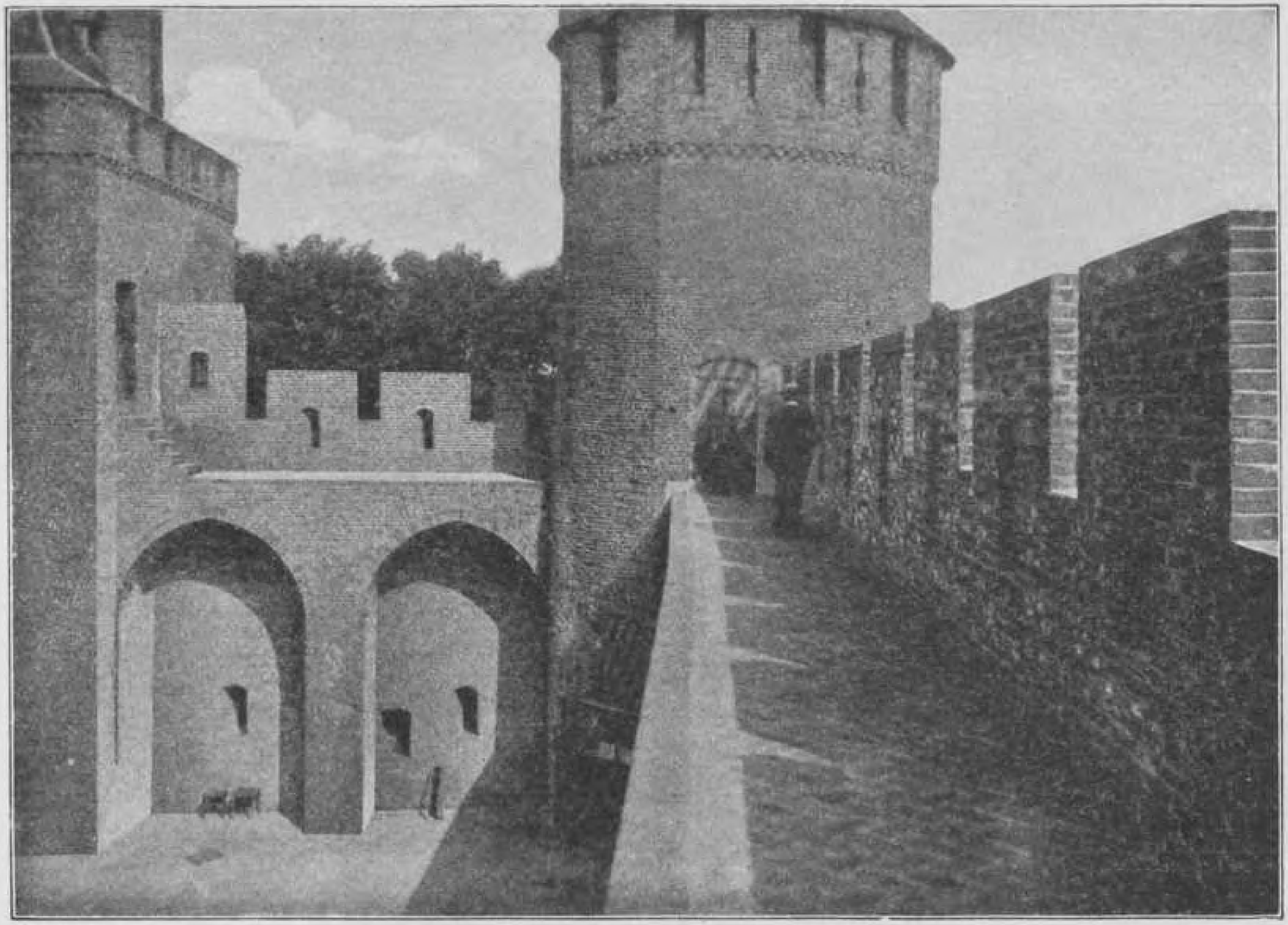

De weergang van het kasteel te Muiden.

Een toernooi.
(Versiering in een middeleeuws handschrift).

Belegering van een stad.
(Versiering in een middeleeuws handschrift).

Karel de Stoute, zoon van Philips de Goede.

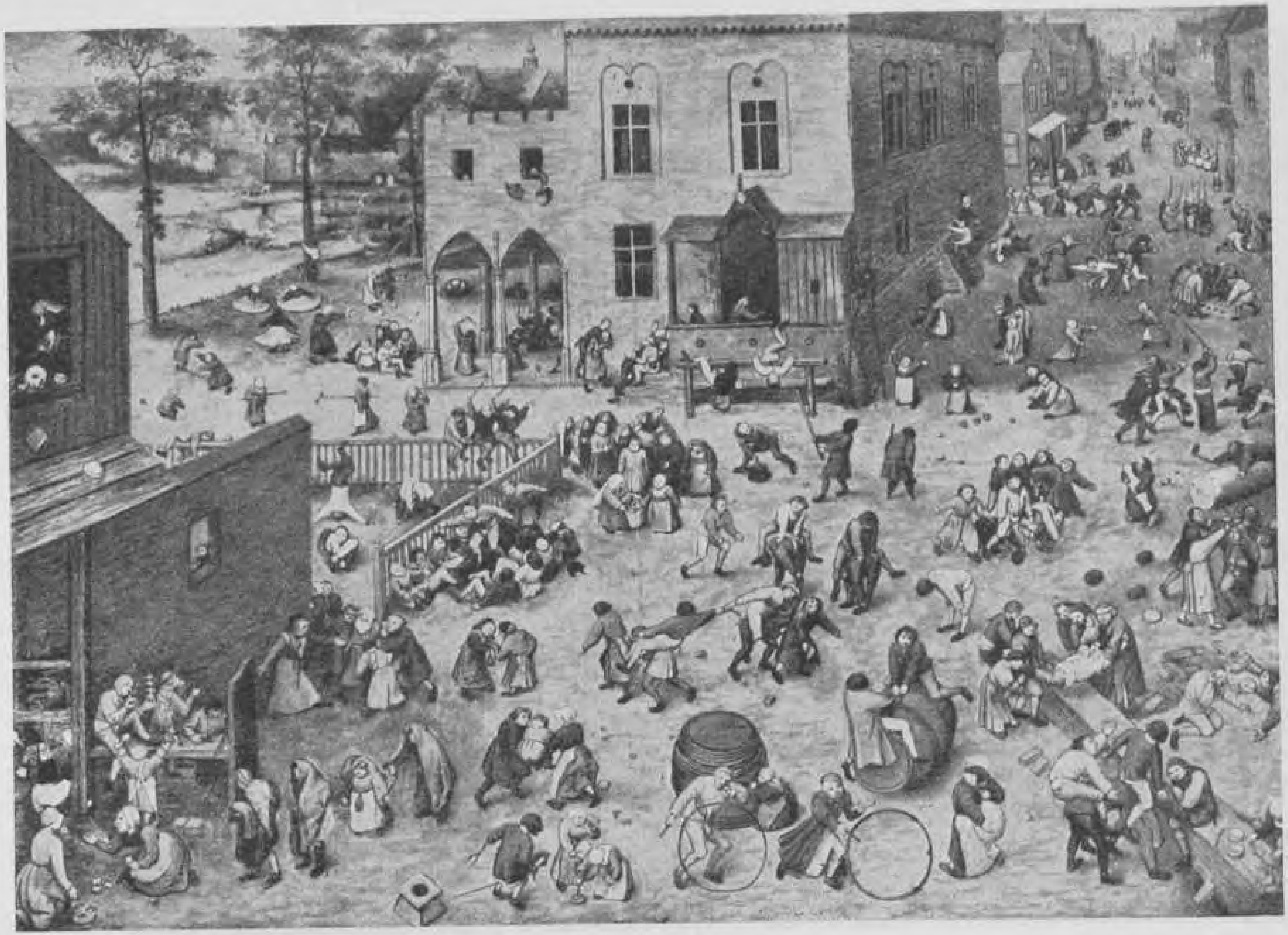

Kinderspelen in de 16de eeuw.

Margaretha van Parma. Landvoogdes tot aan de komst van Alva.

De Staalmeesters.
Een der meesterwerken van Rembrandt: De keurmeesters van het laken te Amsterdam.

Jan Steen.
Zoals de ouden zongen, zo piepen de jongen.
Foto A. Dingjan

Hoe mooi ſtaat mij dit kransjen.

Meisje uit de 18e eeuw.

Jantje kreeg zijn hoed vol pruimen.

Jongen uit de 18e eeuw.

Schooltje uit de 18e eeuw.

Het dansen om de vrijheidsboom in 1795.

Postkoets in de 19e eeuw.

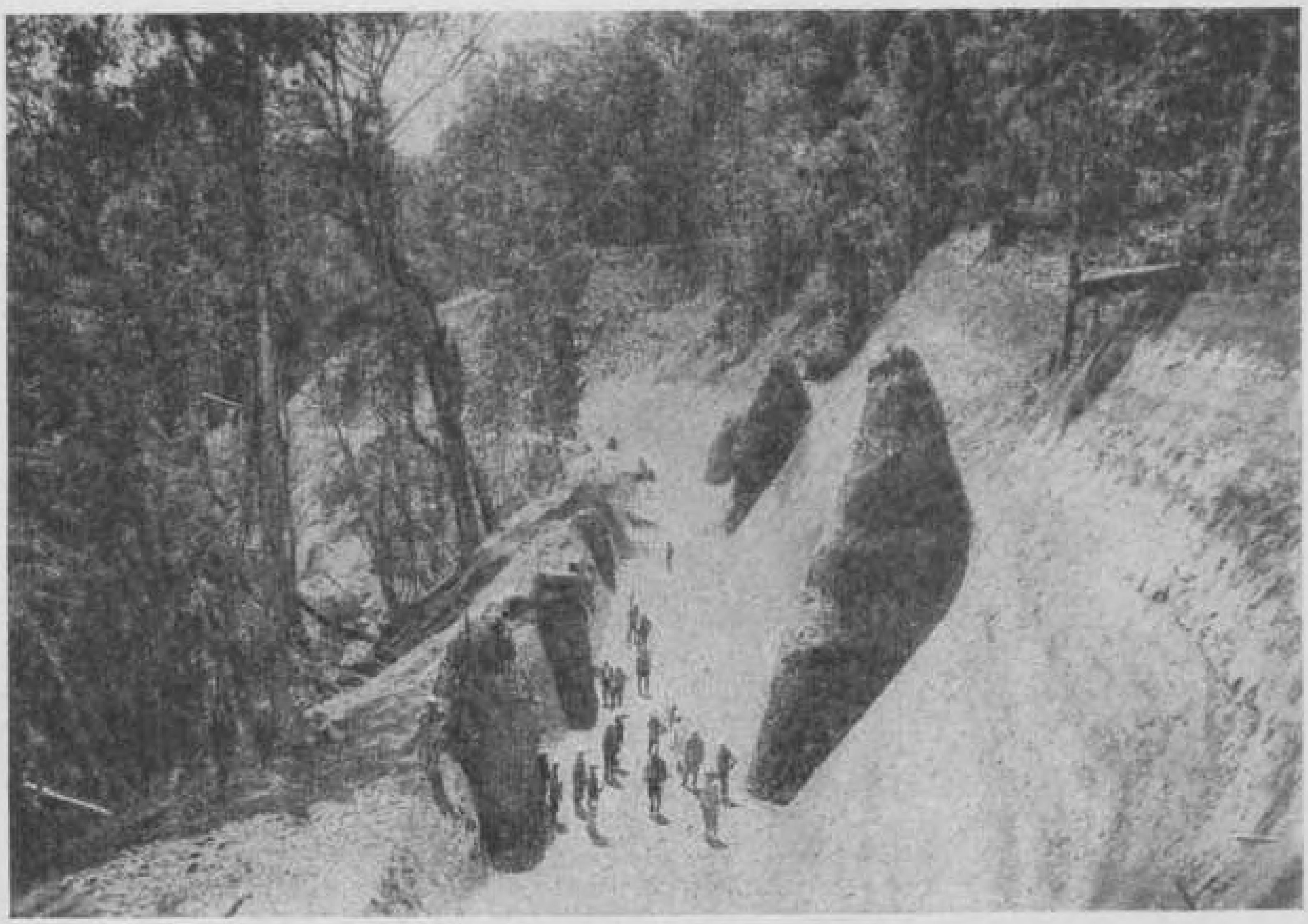

De Gajoweg op Noord-Sumatra.

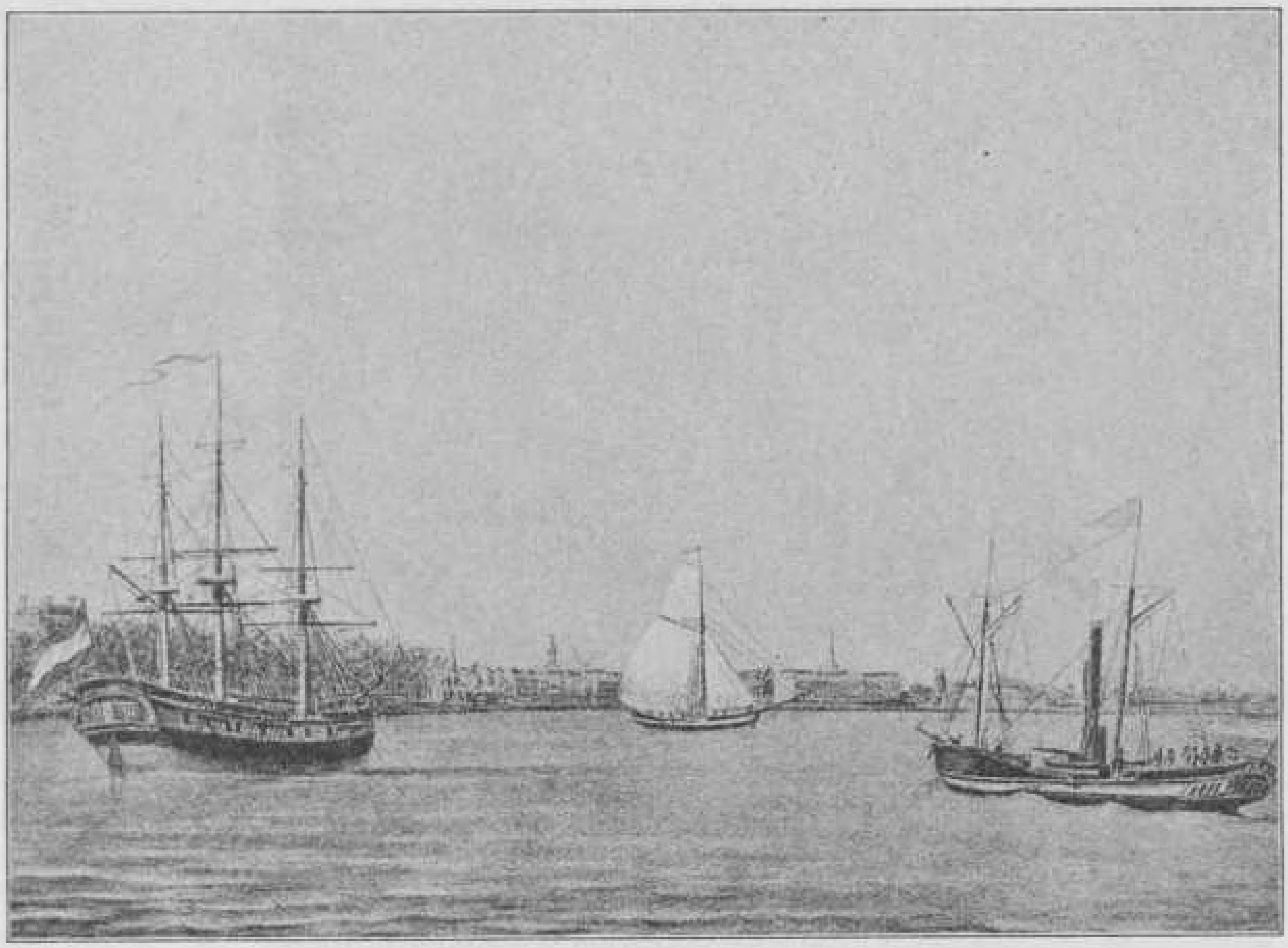

Maasgezicht voor Rotterdam met stoomboot in 1825.

Het eerste rijwiel omstreeks 1817.

Jacob Maris, de vijf windmolens.

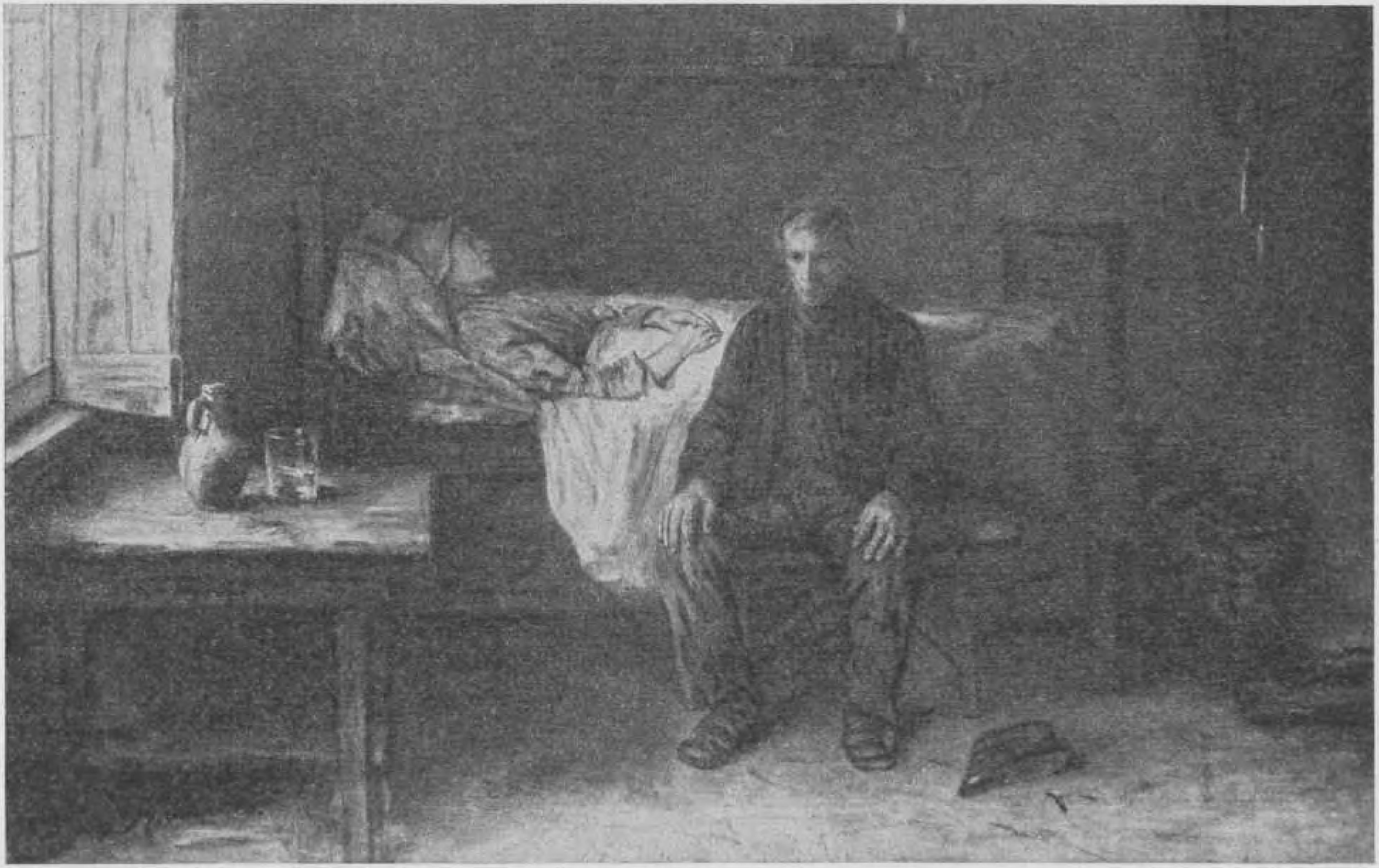

Jozef Israëls. Alleen in de wereld. Museum Mesdag. 's-Gravenhage.

OPENBARE KENNISGEVING.

LANDWEER.

OPROEPINGSTELEGRAM.

De Burgemeester der gemeente *Amsterdam* ontvangen hebbende van den Minister van Oorlog onderstaand telegrafisch bericht:

ALLE LANDWEERMANNEN MET SPOED OPKOMEN.

Datum van opkomst *één Augustus 1914*

Roept dientengevolge de VERLOFGANGERS van de LANDWEER van alle lichtingen, in deze gemeente verblijf houdende, op, om zich op den dag en op de wijze als voor hunne opkomst onder de wapenen met spoed is vastgesteld, naar de voorgeschreven plaats van opkomst te begeven.

Zij worden voorts opmerkzaam gemaakt, dat deze openbare kennisgeving rechtens voldoende is en dus den verlofganger bij niet opkomst in verzuim stelt.

Amsterdam den *31 Juli 1914*

De Burgemeester voornoemd:

COURANT. — DONDERDAG 24 DECEMBER

5% Vrijwillige Leening

van den

Staat der Nederlanden

groot ƒ 275.000.000.=

De inschrijvingen kunnen geschieden van

2 tot en met 11 Januari 1915

van des voormiddags 9 tot des namiddags 1 uur

op alle betaalmeesterskantoren, de kantoren van de ontvangers der directe belastingen in gemeenten waar geen betaalmeesterskantoor gevestigd is en de postkantoren op plaatsen, waar geen betaalmeester of ontvanger is gevestigd.

Stortingstermijnen: 8 Februari, 8 Maart, 7 April en 7 Juli 1915.

Voor verdere bijzonderheden raadplege men de „UITNOODIGING TOT DEELNEMING" met prospectus, welke op de bovengenoemde kantoren en op alle postkantoren (hulp- en bijkantoren inbegrepen) te verkrijgen is.

De Minister van Financiën,
TREUB.

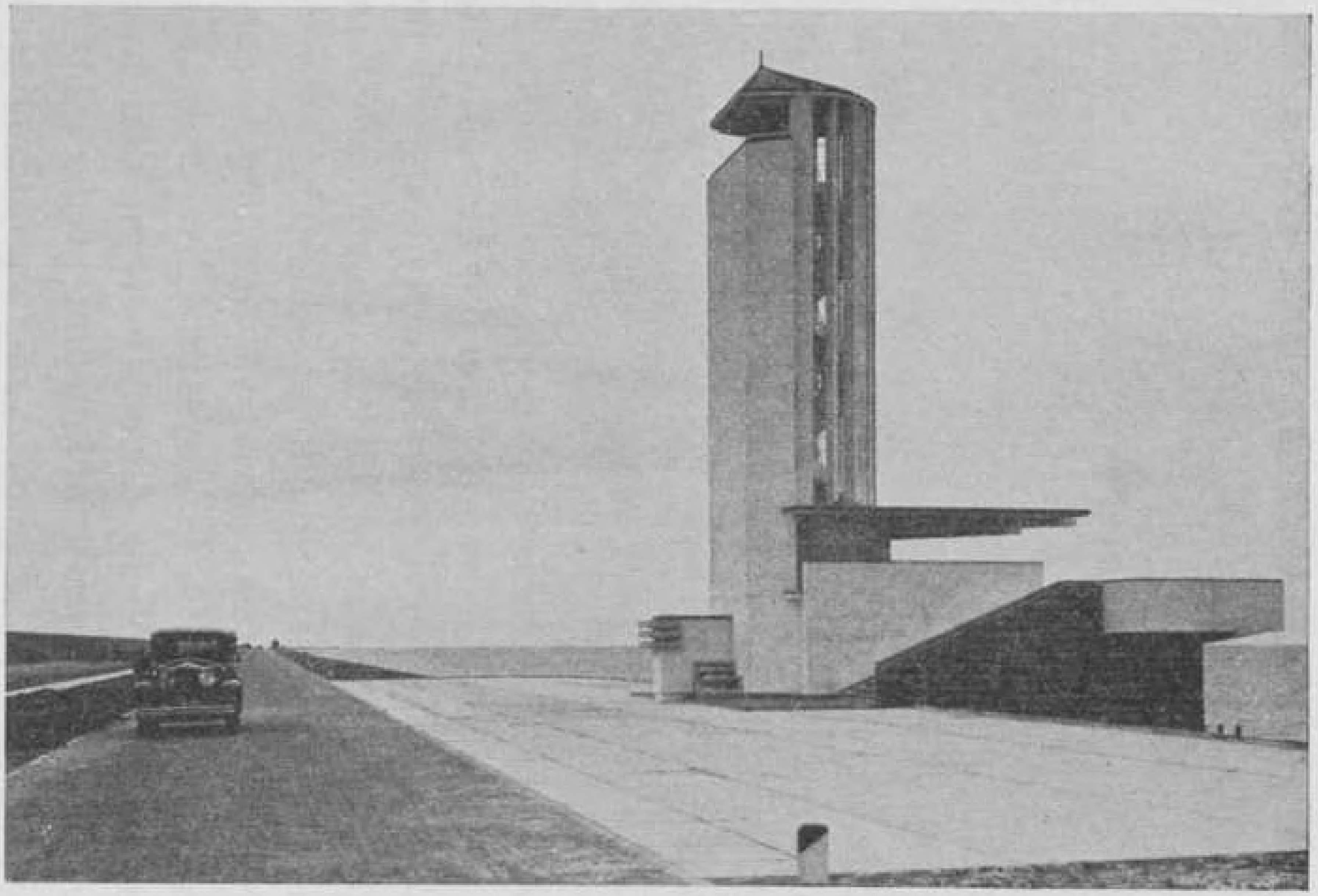

De afsluitdijk, met het monument, opgericht op de plaats, waar de dijk 28 mei 1932 werd gesloten.

Foto K. Maaskant, Wieringen

Proclamatie van Hare Majesteit de Koningin

MIJN VOLK,

Nadat ons Land met angstvallige nauwgezetheid al deze maanden een stipte neutraliteit had in acht genomen en terwijl het geen ander voornemen had dan deze houding streng en consequent vol te houden is in den afgeloopen nacht door de Duitsche weermacht zonder de minste waarschuwing een plotselinge aanval op ons gebied gedaan. Dit, niettegenstaande de plechtige toezegging, dat de neutraliteit van ons land zou worden ontzien zoolang wij haar zelf handhaafden. Ik richt hierbij een vlammend protest tegen deze voorbeeldelooze schending van de goede trouw en aantasting van wat tusschen beschaafde staten behoorlijk is. Ik en Mijn Regeering zullen ook thans onzen plicht doen. Doet gij den uwen, overal en in alle omstandigheden, ieder op de plaats, waarop hij is gesteld, met de uiterste waakzaamheid en met die innerlijke rust en overgave waartoe een rein geweten in staat stelt.

WILHELMINA

BEVEL.

Op bevel der **Duitsche Weermacht** moeten alle mannen in den leeftijd van 17 t/m 40 jaar zich voor den arbeidsinzet aanmelden.

Hiervoor moeten **ALLE** mannen van dezen leeftijd onmiddellijk na ontvangst van dit bevel met de voorgeschrèven uitrusting op straat gaan staan.

Alle andere bewoners, ook vrouwen en kinderen, moeten in de huizen blijven totdat de actie ten einde is. De mannen van de genoemde jaargangen, die bij een huiszoeking nog in huis worden aangetroffen, worden gestraft, waarbij hun particulier eigendom zal worden aangesproken.

Bewijzen van vrijstelling van burgerlijke of militaire instanties moeten ter contrôle worden meegebracht. Ook zij, die in het bezit zijn van zulke bewijzen, zijn verplicht zich op straat te begeven.

Er moeten worden medegebracht: warme kleeding, stevige schoenen, dekens, bescherming tegen regen, eetgerei, mes, vork, lepe , drinkbeker en boterhammen voor één dag.

De dagelijksche vergoeding bestaat uit goeden kost, rookartikelen en loon volgens het geldende tarief.

Voor de achterblijvende familieleden zal worden gezorgd.

Het is aan alle bewoners der gemeente verboden hun woonplaats te verlaten.

Op hen, die pogen te ontvluchten of weerstand te bieden, zal worden geschoten.

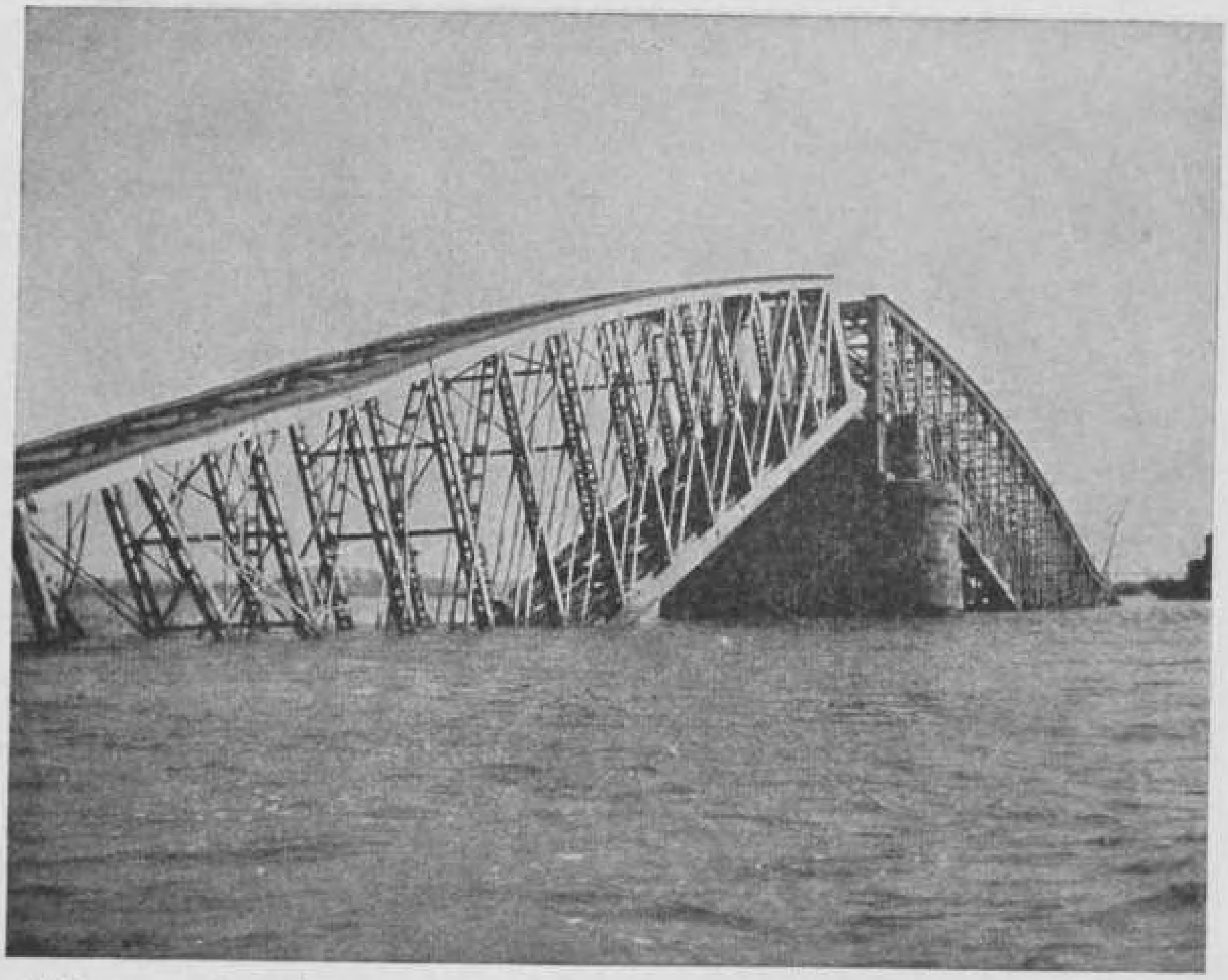

Eén van de vele vernielde bruggen tijdens de 2de Wereldoorlog.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS — GRONINGEN

J. W. DE JONGH, H. WAGENVOORT en J. J. MOERMAN

SCHOOLPLATEN

VOOR DE VADERLANDSE GESCHIEDENIS

voortgezet door

D. WIJBENGA

Naar oorspronkelijke aquarellen van J. Hoynck van Papendrecht, J. H. Isings en C. Jetses

(Grootte 81½ bij 107 cm of 77½ bij 107 cm)

1. Romeinse legerplaats aan de Rijnmond (Valkenburg).
2. Willibrord, de Apostel der Friezen.
3. Aan het hof van Karel de Grote.
4. De Noormannen voor Dorestad.
5. Kruisvaarders voor Jeruzalem, 1099.
6. Floris V door de edelen gevangen genomen.
7. Jacoba van Beieren voor Gorinchem, 1 dec. 1417.
8. In een Middeleeuws Klooster.
9. Een stad in de Middeleeuwen.
10. Luther op de Rijksdag te Worms, 1521.
11. Karel V doet afstand van de regering.
12. Een Hagepreek bij de Hoornbrug bij Rijswijk, augustus 1566.
12a. Willem van Oranje in de Raad van State, 31 december 1564.
13. De Prins trekt over de Maas, 1568.
14. Leidens ontzet, 3 oktober 1574.
15. De Slag bij Nieuwpoort.
16. Een zomermiddag met de Muiderkring.
17. Frederik Hendrik voor 's-Hertogenbosch, 1629.
18. „Behouden Huys" op Nova Zembla.
19. De Dam te Amsterdam, 1666.
20. Krijgsraad voor de Vierdaagse zeeslag, 1666.
21. Landing van Prins Willem III bij Brixham, 1688.
22. De Grote Vergadering te 's-Gravenhage, 1651.
23. Aan de Hollandse Waterlinie, 1672.
24. Een buitenplaats a.d. Vecht, ± 1740.
26. Franse troepen trekken over de Lek, 15 jan. 1795.
27. Hollandse Infanterie bij de bruggen over de Berezina, 1812.
28. Aankomst van Willem I te Scheveningen, 1813.
29. Voor honderd jaar.
30. Stadsleven tegen het midden der 19de eeuw.

Prijs per plaat, op karton	f 7,50
op linnen, aan stokken	- 12,50
Geïllustreerde toelichting afzonderlijk besteld	- 1,25
geleverd bij de plaat	- 0,95

Telkens, wanneer er een nieuwe plaat in deze serie uitkomt, is onze eerste opmerking, na er een korte blik op te hebben geworpen: Zo zal het in werkelijkheid precies geweest kunnen zijn. Ook voor de toelichting hebben we niets dan lof. We bevelen de plaat (Willibrord, de Apostel der Friezen) onvoorwaardelijk aan en zien met belangstelling uit naar de volgende in deze prachtige serie. Ons Onderwijs.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS — GRONINGEN

9.049.189

J. W. DE JONGH en A. G. VAN POELJE

EENVOUDIGE LEERGANG VOOR HET GESCHIEDENISONDERWIJS OP DE LAGERE SCHOOL

HERZIEN EN BIJGEWERKT DOOR J. OTTE

Geïllustreerd door C. JETSES, J. H. ISINGS en W. K. DE BRUIN

KLEINE VADERLANDSE GESCHIEDENIS, A, voor het 5e leerj., van de oudste tijden tot heden, met zw. en 2 gekl. plaatjes, 20e herz. dr. f 2,50

VRAGENBOEKJE, behorende bij Kleine Vad. Gesch., A, 12e dr. . . - 0,60

VEERTIG JAARTALLEN, behorende bij de Kleine Vaderl. Geschiedenis, A, geïllustreerd door C. Jetses en J. H. Isings, 10e dr.. . - 0,50

KLEINE VADERLANDSE GESCHIEDENIS, B, voor het 6e leerjaar, van de oudste tijden tot heden.
Eerste deel, 18e druk . . . . - 1,75
Tweede deel, 18e druk . . . . - 2,10

VRAGENBOEKJE, behorende bij de Kleine Vaderl. Geschied., B, 13e dr. - 0,60

TACHTIG JAARTALLEN, behorende bij Kleine Vaderl. Geschied., B, geïll. met reprodukties naar „gelijktijdige" afbeeldingen, 21e druk - 0,75

KERN DER VADERLANDSE GESCHIEDENIS. Eenvoudig leerboekje met vragen voor het zesde en zevende leerjaar, met kaartjes, 9e druk - 2,25

BEKNOPT LEERBOEKJE DER VADERLANDSE GESCHIEDENIS en der Algemene, voor zover deze daarmee in onmiddellijk verband staat, ter voorbereiding van het toelatingsexamen voor H.B.S., Gymnasia en Lycea, met kaartjes, 15e druk . . . . - 2,50

413